Buddyproject zorgt voor tevreden patiënten en minder verspilling

Mensgerichte farmazorg in de wijk

De apothekersassistenten van zestien apotheken verspreid door het land begeleiden ernstig zieke patiënten thuis. In nauw overleg met huisarts en thuiszorg krijgen de patiënten farmaceutische zorg op maat. Met twee doelen: tevreden patiënten en mantelzorgers én minder verspilling van medicatie en hulpmiddelen. Zo biedt de apotheek toegevoegde waarde in de multidisciplinaire samenwerking in de wijk.

Koppels van twee apothekersassistenten (apotheekbuddy's) in de apotheek zijn het vaste aanspreekpunt van ernstig zieke patiënten. Patiënten in de palliatieve en terminale levensfase. Samen met de mantelzorger, de huisarts en thuiszorg is het de apotheek die de farmaceutische zorg coördineert en afstemt met de patiënt. Zo zijn er twee vaste gezichten in de apotheek, die alles weten van de medicatie en de situatie van de patiënt. Voordeel voor de patiënt of mantelzorger is dat die niet meer in de rij hoeft te staan in de apotheek, want één van de buddy's is altijd beschikbaar voor een gesprek en/of het verstrekken van genees- en hulpmiddelen. Kortom, het farmabuddy project maakt de behandeling effectiever en verlicht het lijden van de patiënt.

Het idee van een buddy voor de patiënt is niet nieuw. In de academische apotheek Stevenshof in Leiden werken de assistenten al sinds 2008 op deze manier.
Een van de buddy's van het eerste uur is apothekersassistente Stieneke Smit. "Deze groep patiënten en hun mantelzorgers hebben behoefte aan een vaste contactpersoon in de apotheek, zodat zij niet iedere keer opnieuw hun verhaal hoeven te doen. Zij hebben wel wat anders aan hun hoofd. Door te werken met een koppel van twee vaste buddy's – en niet met een team met verschillende assistenten – zijn er hele korte lijnen en vermindert het aantal misverstanden in de apotheek. De buddy kent de patiënt en de medicatiehistorie. Bij patiënten in de terminale fase stemmen we de hoeveelheid medicatie en hulpmiddelen af op de levensverwachting. Zo zullen we nooit te veel medicatie meegeven."

Verspilling

Voor de start van de buddy in de apotheek zagen apotheker en assistenten in Leiden grote hoeveelheden medicatie en ongebruikte hulpmiddelen terugkomen in de apotheek nadat de patiënt was overleden. Daar zaten ook dure geneesmiddelen bij. Pure verspilling. "Door voor een aantal dagen medicatie mee te geven en niet voor meerdere weken, gaan we die verspilling tegen. Nu krijgen we bijvoorbeeld geen morfinepreparaten meer retour. Ook krijgen we veel minder ongebruikte hulpmiddelen terug: wij leveren immers voor maximaal vijf dagen. Maar als een postorderbedrijf de hulpmiddelen levert en niet de apotheek, dan zit de familie nog steeds opgescheept met grote aantallen ongebruikte dozen met hulpmiddelen. Postorderbedrijven die buiten de apotheek om leveren, geven vijftig stuks van een hulpmiddel aan de patiënt. Dan gaan alsnog 45 ongebruikte hulpmiddelen met het vuilnis mee. Dat blijft verspilling."

De opzet is om de farmabuddy landelijk te implementeren als dat leidt tot minder verspilling en betere zorg

Afgelopen zomer zijn de nieuwe farmabuddy's en hun apothekers in drie dagen getraind.

De farmabuddy's van Apotheek Stevenshof, v.l.n.r. Marlijn Sutorius, Jóse van het Veld, Stieneke Smit en Liesbeth Muller.

Subsidie VWS

Bij de start van het buddyproject in Leiden was het de bedoeling om meer apotheken deel te laten nemen. Dat viel tegen: er bleek geen subsidie te vinden voor verdere nascholing en implementatie van het project. Die subsidie is er nu wel. Met dank aan het ministerie van VWS. Daar liep namelijk tot 1 oktober het programma Aanpak verspilling in de zorg. Dit programma wil – zoals de naam al zegt – de verspilling in de zorg tegengaan.

Het ministerie van VWS is nauw berokken bij het farmabuddyproject. "We zien dat patiënten in een palliatieve fase vaak voor langere tijd medicatie krijgen voorgeschreven. Soms wel voor drie maanden. Terwijl deze patiënten soms al na twee dagen moeten overstappen op andere medicatie. Dan blijft de familie zitten met een grote stapel ongebruikte, onbruikbare medicatie. Apotheek Stevenshof was heel enthousiast over de resultaten van het buddyproject. Bovendien doen alle betrokken partijen mee. Zo is er samenwerking tussen de huisarts, de thuiszorg en de apotheek", zegt een woordvoerder.

VWS heeft in totaal 178.000 euro beschikbaar gesteld voor het opzetten van de trainingen aan de in totaal 32 apotheken die willen deelnemen aan het project en voor onderzoek naar de afname van verspilling. De apothekers en hun assistenten zijn verantwoordelijk voor de invoering in hun eigen praktijk. VWS zegt dat de opzet is om de farmabuddy landelijk te implementeren als de resultaten goed zijn: minder verspilling en betere zorg. "Het zou mooi zijn als zorgverzekeraars de meerwaarde er ook van inzien."

Verder dan medicatie

Inmiddels doen er zestien apotheken mee. Medewerkers van SIR Institute for Pharmacy Practice and Policy en apotheek Stevenshof en andere docenten trainden de nieuwe apotheekbuddy's en hun apothekers. Dat gebeurde rond de afgelopen zomer tijdens drie scholingsdagen. Inmiddels zijn de buddy's in hun apotheken verspreid over het land actief. Apotheek Stevenshof zorgt voor de begeleiding van de buddy's.

Projectleider is farmakundige Sonia Amini. "De apothekersassistenten zijn enthousiast begonnen: aan de eerste patiënten is intensieve zorg verleend. We merken wel dat assistenten het lastig vinden om een handtekening aan een ernstig zieke patiënt te vragen voor deelname aan het onderzoeksdeel van het project. Maar als de assistenten de patiënt het doel van het onderzoek uit-

Koppels van twee apothekersassistenten (apotheekbuddy's) in de apotheek zijn het vaste aanspreekpunt van ernstig zieke patiënten.

leggen, is een handtekening meestal geen probleem. Ze zijn blij met de zorg op maat. Overigens krijgen patiënten natuurlijk ook zorg op maat van de buddy's als ze hun handtekening niet zetten."

Het intakegesprek is de eerste stap in de zorg die de buddy levert. Dat gebeurt in de apotheek of bij de patiënt thuis. Daarna neemt de buddy contact op met de behandelend huisarts en de thuiszorg, zodat die ook op de hoogte zijn.
"De buddy heeft regelmatig contact met de patiënt of de mantelzorger. Hoe staat het met de voorraad medicatie? Is er voldoende voor het weekend? Geeft de patiënt aan dat er te weinig pijnstillers zijn, dan regelen we dat meteen. Pas daarna stemmen we het recept af met de huisarts. Maar de zorg gaat verder dan medicatie. Wondverband, specialistische matrassen en andere hulpmiddelen of gewoon een luisterend oor, de buddy verzorgt het allemaal."
Wat laten de eerste resultaten zien? "Daarvoor is het nog te vroeg," zegt projectleider Amini van SIR. "Voor het einde van dit jaar verwachten we de eerste resultaten. Wat is precies de verandering in de hoeveelheid benodigde genees- en hulpmiddelen? Wordt verspilling voorkomen? Wat vinden patiënten en mantelzorgers van deze zorg op maat? En hoe ervaren de huisarts en thuiszorg het werken met een buddy? We krijgen nu al positieve reacties van de deelnemende zorgverleners. Zij zien de voordelen van de korte lijnen en de zorg op maat. In Leiden zien we dat de thuiszorgverpleegkundige en de huisarts in de apotheek direct naar de buddy lopen voor overleg."

Mensgericht en in de wijk

Volgens Brigit van Soest, senior beleidsmedewerker van beroepsorganisatie KNMP, laat het buddyproject precies zien wat de toegevoegde waarde van de apotheek als zorgverlener in de multidisciplinaire samenwerking in de wijk is: het organiseren van mensgerichte zorg dicht bij de kwetsbare patiënt in samenwerking met huisarts en thuiszorg.
"Mensgerichte zorg is voor de apotheker meer dan het bedenken van technische oplossingen zoals weekdoseersystemen. Het is een andere manier van kijken naar de patiënt. Dat kunnen apothekers en assistenten goed, zo laat ook dit project zien.
Deze mensgerichte aanpak past binnen de toekomstvisie van apothekers en is mogelijk ook geschikt voor andere kwetsbare groepen zoals kwetsbare ouderen, patiënten met psychische problemen of laaggeletterden. Een belangrijke randvoorwaarde om dit tot een succes te brengen, is dat de apotheker een structurele en passende vergoeding krijgt voor deze zorgverlening. We zijn dan ook blij met de betrokkenheid van het ministerie van VWS bij dit project."

Wanneer de resultaten van het onderzoek onder de eerste groep van zestien 'buddyapotheken' positief zijn, start begin volgend jaar de tweede groep van zestien apotheken met het farmabuddyproject. <<

Tekst: Niels van Haarlem
Foto's: SIR/Stevenshof

"Mensgerichte zorg is voor de apotheker meer dan het bedenken van technische oplossingen zoals weekdoseersystemen"